

Høringsuttalelse NOU 2009:18 Rett til læring fra Tambartun kompetansesenter.

Uttalelsen er i hovedsak konsentrert rundt de forslagene som kan berøre læringstilbudet til synshemmede barn, unge og voksne. Uttalelsen er drøftet på IDF-møte 23.11.09 med tillitsvalgte for arbeidstakerorganisasjonene på Tambartun, og de ga sin tilslutning til dette dokumentet.

NOU 2009:18 har en rekke forslag som utvilsomt vil ha positive effekter for synshemmede dersom de blir gjennomført:

Kap.13

Det foreslås at en går inn med **tidlige innsatser** overfor funksjonshemmede og deres familier. Vi mener også at jo raskere en kan gå inn med tjenester i forhold til alle grupper synshemmede, jo raskere kan en komme inn med gode tiltak.

Kap 15

Forslaget om å forsterke rutinene for **overganger** og samarbeid mellom barnehage, skoler og lærebedrift er svært positivt med hensyn til synshemmede elever.

Midtlyngutvalget foreslår en **gjennomgang av hele læreplanverket for Kunnskapsløftet** med tydelige innholdselementer som arbeidsgrunnlag for opplæringen. For blinde og sterkt svaksynte elever er det viktig at denne gjennomgangen resulterer i innholdselementer som grunnlag for opplæringen etter §§ 2.14 og 3.10.

Her kan det være på sin plass å minne departementet om at rettigheten til opplæring for blinde og sterkt svaksynte elever etter §§ 2.14 og 3.10 i Opplæringsloven ikke er fulgt opp med verken læreplaner, veileder eller retningslinjer som kan si noe om hva innholdet i denne opplæringen skal være. Det vises til Ot.prp. nr. 44 (1999-2000).

Kap 16

Styrking av **PPT's kompetanse**. For at sentrene på det synsfaglige området skal gi kommunene god oppfølging, er en avhengig av en godt-fungerende PP-tjeneste. Vi ser det derfor som en fordel at ressursene til PPT økes, men da ikke på bekostning av dagens stillinger i Statped. Det er i den forbindelse naturlig å bemerke at en overføring av ressurser/stillinger fra Statped til kommunen (PP-tjenesten) ikke nødvendigvis fører til ønsket styrking. Erfaringene fra overføringen som følge av Stortingsmelding 23 og Samtak gir grunn til bekymring.

Kap 17

Det foreslås en rett til å få **en koordinator** for samordning av tjenestetilbud for familie/synshemmet bruker. Dette er en lenge etterlengtet rettighet som vil kunne bidra til reell avlastning av bl.a. foreldre/foresatte, eller for synshemmede voksne/eldre med rettigheter etter Opplæringsloven.

Det foreslås at retten til **Individuell plan** også hjemles i Barnehagelov og Opplæringslov. Dette ville være et svært positivt bidrag der et helhetlig perspektiv trekkes inn i tilbudstjenesten til synshemmede.

Forslaget om en **bedre samordning** av tjenestetilbudet mellom tjenestetilbydere, eksempelvis kommune, helse, NAV og Statped gir vi vår tilslutning til. Fordelene med dette synes åpenbare, eksempelvis samarbeid og informasjonsflyt mellom etater, henvisningsrett til hverandre osv.

En klarere **ansvarsdeling mellom PPT og kompetansesentrene** kan det være behov for, men utvalgets kriterier, lav eller høy forekomst, for arbeidsdelingen mellom PPT og de foreslåtte regionsentrene, er det svært vanskelig å forholde seg til. Vi etterlyser derfor en nærmere presisering av begrepene lav og høy forekomst, da vi mener at synssektoren skal betjene begge grupperinger.

NOU 2009:18 har en rekke forslag som kan bidra til at synshemmede barn, unge og voksne etter vår vurdering ville få et dårligere læringstilbud.

Utvalgets forslag i kap 14: Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

Blinde og sterkt svaksynte elever har i samsvar med Opplæringslovens §§ 2.14 og 3.10 rett til opplæring på de tre områdene punktskrift, tekniske hjelpemidler og ADL/mobility. I tillegg vil en svært stor del av gruppen ha rettigheter etter § 5.

Endringene som foreslås fra rett til spesialundervisning (§ 5 i Opplæringsloven) til rett til ekstra tilrettelegging i undervisningen og endrete krav til sakkyndig utredning, vil etter vår vurdering være uheldige og vi støtter ikke forslaget p.g.a:

- Kommunene/skolene vil i enda større grad enn i dag få problemer med å skille mellom elevenes rettigheter og kommunens plikter i følge § 1-3 (tilpassa opplæring), §§ 2.14 og 3.10 (punktskriftsopplæring m.v.) og § 5-1 (spesialundervisning/ekstra tilrettelegging).
- Barn og foreldres rettigheter vil bli svekket som følge av at retten til ekstra tilrettelagt opplæring vil bli gitt på et subjektivt grunnlag, og ikke som følge av en uavhengig og mer objektiv vurdering av sakkyndig instans.
- Manglende sakkyndighet vil svekke foreldres klagemulighet og derved deres rettssikkerhet, og det er fare for forskjellsbehandling ved at bare ressurssterke foreldre vil benytte seg av klagemuligheten.
- En fjerning av begrepet spesialundervisning i lovverket vil svekke fagområdene i spesialpedagogikk.

Utvalgets forslag i kap 16: PP-tjenesten og Statped tettere på

I vedlegg 6 (til NOU:18) redegjør utvalget for alternative modeller for videreutvikling av Statped. Meldingen bærer imidlertid preg av at en har tatt utgangspunkt i en regionsmodell og at andre modeller ikke er utredet. I utredningen vises det til at Statped Nord og Statped Vest opplever regionale gevinster ved sin organisering, men det er påfallende at alle

argumenter som er ført mot regionalisering av synssektoren representert med Tambartun og Huseby samt brukerorganisasjonene Assistanse, Norges Blindforbund og Norsk Spielmeier-Vogt Forening ikke er berørt. Her kan det spesielt vises til uttalelse fra et samlet Samarbeidsforum syn i forbindelse med Statped 2005.

Vi mener at konsekvensene av en full regionalisering ikke er utredet. Det synes også å foreligge en forestilling om at de ulike virksomhetene innen syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende og sammensatte lærevansker har hatt en lik kompetanse- og tjenesteutvikling gjennom årenes løp. Dette er basert på en smal definisjon av målgruppene, noe som følgende sitat fra Midtlyngutvalget er et eksempel på:

... Den faglige begrunnelsen har vært, som tidligere påpekt, at mange av brukerne har sammensatte problemer; mange er multifunksjonshemmede og har behov for tjenester fra ulike fagfelt. Det ligger derfor store potensielle faglige synergieffekter i samorganisering og samlokalisering (kap 16, s. 182).

Statpeds tilbudsstruktur, med kompetansesentre som historisk er knyttet til forskjellige vansker i ulike typer spesialskoler, synes å være lite egnet til å ivareta behovene for brukere med sammensatte problemer (kap 16, s. 179).

Vi skal ikke her uttale oss om dette medfører riktighet for de andre sentrene, men for Tambartun og Huseby er utsagnene misvisende. En tar ikke hensyn til at Huseby/Tambartun gjennom alle år har ivaretatt *alle* grupper synshemmede. Vi vil i den forbindelse minne om at 60-70 % av de synshemmede elevene vi betjener, har tilleggsvansker. I dag knyttes synshemning opp mot funksjon for øvrig, noe som har tvunget fram en *bred* kompetansebygging, ikke bare på syns- og blindeområdet, men på synstap/blindhet i kombinasjon med bl.a. motoriske, perseptuelle og kognitive vansker. På enkeltområder gis naturligvis tjenestene i samarbeid med andre fagmiljø i og utenfor Statped.

Hensikten med en eventuell omorganisering av Statped, må være at synshemmede i Norge skal få et bedre opplæringstilbud enn tidligere. Vi mener at det forslaget som foreligger, kan utvanne den samlede spisskompetansen på synsområdet slik at tjenestetilbudet blir dårligere. Vårt hovedpoeng her er knyttet til behovet for sterke og tverrfaglige fagmiljø ved synssentrene.

Vi vil her se det ovennevnte i sammenheng med en *felles* uttalelse (se Vedlegg 1) datert 28.10.09 fra møte i Samarbeidsforum for Tambartun og Huseby. I dette møtet deltok de faste medlemmene fra brukerorganisasjoner, kommuner, fylkeskommuner, Tambartun og Huseby. I tillegg deltok leder for Norsk Spielmeyer Vogt Forening og direktørene for Statped Vest og Statped Nord i møtet. Her omtales bl.a. behovet for særlig synskompetanse, systemkompetanse, veilederkompetanse m.m. for å kunne gi fullverdige tjenester til synshemmede.

En samlet og helhetlig kartlegging av bl.a. taktile evner, synsfunksjon, motorikk, kommunikasjons- og orienteringsevne, med påfølgende tiltak, krever tverrfaglig samarbeid. I dette samarbeidet inngår syns-, spesial-, sosial- og datapedagoger sammen med øyeleger, optikere, psykologer, sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter. Tverrfaglig kompetanse for arbeid med synshemmede er primært den spesialiserte kompetansen de nevnte yrkesgruppene utvikler i det tette jevnlige arbeidet med brukergruppen.

For senteret innebærer begrepet ”spisskompetanse” et nivå der en kan drive med forskning, faglig utvikling, undervise på universitetsnivå eller delta i internasjonale fora. Vi vil i den forbindelse fremheve det brede internasjonale faglige samarbeidet med tilsvarende kompetansemiljø i Norden spesielt, men også innen EU og andre deler av verden. I slike sammenhenger er det en stor styrke at de statlige kompetansesentrene på synsområdet er profilerte og faglig sterke. Spisskompetanse setter spor, ofte i form av internasjonale artikler, bøker, representasjon på internasjonale fagkonferanser osv. Det blir her som i andre sammenhenger at faglig utvikling og bedre tjenester til synshemmede er avhengig av klinisk arbeid i kombinasjon med forskning. I så måte har Tambartun /Huseby et særdeles godt utgangspunkt for en videre utvikling av synsområdet, med den høye og tverrfaglige kompetansen som sentrene i dag besitter.

Tambartun kompetansesenter går følgelig sterkt imot forslaget om at Tambartun og Huseby organisatorisk og administrativt knyttes til eventuelt nyopprettede regionsentre, med samlokalisering og samorganisering av tjenestene.

I vår argumentasjon mot regionalisering av synssentrene Tambartun og Huseby er det naturlig å drøfte de store utfordringene synssektoren har på definerte områder, opp mot de påstander utvalget legger til grunn for regionalisering.

Ivaretagelse av kjernekompetanseområder i synspedagogikken

Vedlegg 2 viser en oversikt over de fagområder en må dekke og de kompetansebehov som må foreligge i personalgruppen. Synssentrenes samlede kompetanse i dag er utviklet over flere ti-år og er vel dokumentert. Samtidig er den etter hvert høye gjennomsnittsalderen hos ansatte et varsko om at vi må sørge for faglig ettervekst. Etter vår mening kan dette kun skje i tverrfaglige arbeidsmiljø av den typen Tambartun og Huseby har utviklet. Videreutvikling av høy spesialpedagogisk kompetanse for arbeid med synshemmede bør videre bygge på overføring av kompetanse ved overlapping i stillinger, ved at kompetanseutvikling skjer i interaksjon med UH-sektoren, og at det gis mulighet til å arbeide med aktuell elevgruppe.

Utvalget hevder: Samorganisering og samlokalisering i flerkompetansesentre vil muliggjøre et tettere samarbeid mellom ulike fagområder enn i dag. Dette vil kunne gi en betydelig faglig gevinst sammenlignet med dagens fragmenterte senterstruktur, og komme viktige brukerinteresser i møte (kap 16, s. 182).

Grunnlaget for tjenestene fra Statped er høy kompetanse. At samorganisering og samlokalisering vil gi en betydelig faglig gevinst på det synspedagogiske området, er det svært vanskelig å forstå. Synssentrene har et nært samarbeid med andre, for oss relevante fagmiljøer, og vi vil hevde at Huseby/Tambartun har en samlet fagsammensetning i dag som dekker primærområdene.

Regionalisering av synspedagogisk kompetanse ivaretar ikke hensynet til at Norge har et innbyggertall som f. eks. tilsvarer en tysk by. Norge er for lite til at kompetanse på tjenester til lavfrekvente grupper av synshemmede og på kjernekompetanseområder kan bygges opp mange steder i landet. Kompetanseområdene er beskrevet i vedlegg 2, og gruppen lavfrekvente består av blinde og sterkt svaksynte elever med eller uten tilleggsvansker som for eksempel punktskriftsbrukere, multilesere (sterkt svaksynte), elever med NCL (Spielmeier Vogts sykdom) og synshemmede med ASD (Autisme spekter forstyrrelser).

Vi er avhengig av internasjonalt samarbeid for videreutvikling av fagfeltet. Sverige og Norge har i dag innledet et samarbeid for å sikre smale kompetanseområder. Dette er et uttrykk for at landene må samarbeide for å ivareta dette behovet. Danmark har bedt om å få inngå i dette arbeidet. Vi stiller oss spørsmål om eventuell etablering av regionsentre vil kunne ivareta behovet for å sikre smale kompetanseområder (se vedlegg 2) og hvordan et nordisk samarbeid vil kunne foregå om ansvaret blir fordelt på fire/fem sentre. Vi bør sørge for at vi også i framtiden har fagmiljø som ivaretar internasjonalt samarbeid. Tambartun og Huseby er i dag ”merkevarenavn” og sentrene er attraktive samarbeidspartnere i internasjonale prosjekter og ved kurs og konferanser.

I dag knyttes Tambartun og Huseby til synshemmede brukere og fungerer som identitetsforankring for brukerne av senteret og for samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt.

Hvilke viktige brukerinteresser utvalget viser til i den nevnte påstanden, er ukjent for Tambartun. Brukerorganisasjonene på synsvanskeområdet har ført entydige argumenter mot regionalisering.

Utdanning, videre- og etterutdanning av fagpersoner for arbeid med synshemmede.

Det er svært vanskelig å få besatt ledige stillinger på det synspedagogiske området. Uten initiativ eller sterke bidrag fra Huseby eller Tambartun ville det neppe ha vært synspedagogisk utdanning i Norge etter at Spesiellærerhøgskolen på Hosle ble lagt ned. De to sentrene representerer sammen det eneste synsfaglige miljøet i Norge med høy kompetanse på alle delfagområdene innen synspedagogikken. Dette er en av bakgrunnene for at sentrene har etablert tett samarbeid med UiO og NTNU om utdanning av personell på alle nivå.

Utdanningen er rettet mot behovene for fagpersoner ute i skoler og barnehager, i PPT, på fylkesnivå og internt i Statped.

Det er uforståelig og beklagelig at utvalget ikke ser ut til å ha fått med seg dette viktige aspektet, som også er fremhevet i Tambartuns årsplaner. Utvalget nevner overhode ikke dette initiativet fra Tambartun og Huseby som også har fått de to universitetene til å samarbeide om felles pensum m.v. i disse studiene. I stedet har utvalget konsentrert seg om Statped Vest, der de sier:

Statped Vest er det eneste senteret som i årsrapportene for 2008 beskriver en etablert samarbeidsavtale med UH sektoren (kap 18, s. 204). Dette kan brukes som et eksempel på hvordan samarbeid mellom Statped og UH-sektoren kan legges opp.

Forbedre og utvikle tjenestetilbudet til synshemmede elever.

Reorganisering av statens innsats for at denne elevgruppen sikres et godt opplæringstilbud ute i kommunen, burde ta utgangspunkt i de utfordringer synssektoren har i dag. Her er nøkkelordene *kompetansebevaring*, *kompetanseutvikling* og *kompetanseoverføring*, noe som ikke ivaretas av den skisserte modellen fra utvalget.

Den skolepolitiske tenkningen i NOU 2009:18 vedr. skole og spesialpedagogisk tilbud ser Norge ut til å være alene om. Alle land i Europa har spesialskoler for sterkt synshemmede elever. Når det gjelder de nordiske landene, så måtte Sverige gjenåpne Ekeskolan dette året for faste elever, og det foreligger planer om å opprette en videregående skole for synshemmede. I tillegg har Ekeskolan fått som mandat (i samarbeid med SPSM i Stockholm) å fungere som nasjonalt ressurscenter innenfor det synsfaglige området. I Finland og Danmark har det ikke vært forslag om å legge ned blindeskolene.

Tambartun og Huseby ønsker selvfølgelig ikke å reversere utviklingen og komme tilbake til spesialskoler. På dette området synes alle pedagogiske fagmiljøer å være enige i det positive med den norske tenkingen. Men da må vi også sørge for at det legges til rette for en tjeneste som ivaretar de særlige behovene synshemmede møter på hjemmeplassen. Her er det interessant å se på Midtlyngutvalgets innspill, og kommuners/fylkeskommuners tilsvarende.

Utvalget skriver: *Kompetansen må være så nær den aktuelle opplæringen som mulig, og være tilgjengelig når behovene er der (kap 2, s. 27). Utvalget har særlig vurdert modellene ut fra mandatets krav om nærhet og effektivitet i tjenestetilbudet, og mener regionmodellen vil være mest hensiktsmessig i lys av disse kravene. (kap 16, s. 180).*

Når det gjelder kompetansens nærhet til opplæringsstedet, så er det udiskutabelt at det er ønskelig at den enkelte lærer som underviser eleven har maksimal kompetanse. Når det gjelder kompetansen som en ikke kan forvente at den enkelte skolen besitter, minner vi om uttalelse fra kommunenes og fylkeskommunenes representanter i Samarbeidsforum for Tambartun og Huseby (Statped 2005): *”Det er viktigere for oppdragsgiver å ha tilgang til*

høyt kvalifisert kompetanse i forhold til utredning, sakkyndig vurdering og veiledning enn at tilbudet er geografisk nært.”

Utvalget foreslår også regionalisering for at en skal ivareta sammensatt problematikk:

Statped, som langt på vei er organisert som sentre for spesifikke fagområder, kan derfor være mindre egnet til å ivareta sammensatt problematikk. I et slikt perspektiv kan det sies at dagens struktur i Statped ikke gjenspeiler bredden i brukernes behov på en formålstjenlig måte. Dette gjelder ikke for Statped Vest, som er organisert som et flerkompetansesenter (kap 9, s. 113).

At sentrene med unntak av Statped Vest ikke er egnet til å ivareta sammensatt problematikk, er en påstand som må stå for utvalgets regning. At synssentrene ikke er i stand til å ivareta sammensatt problematikk, kan verken være basert på forskning eller empiri, og må skyldes en manglende innsikt i sentrenes arbeid. Det vises her til vår innledende omtale av kap. 16.

Forbedre læremiddeltilbudet for synshemmede elever.

Vi kan ikke registrere at utvalget har noen forslag angående læremidler, men vi tar det som en selvfølge at dette ikke foreslås fordelt på fire regionsentre. For å utvikle tilrettelagte læremidler (eksempelvis lærebøker for blinde og sterkt svaksynte elever) med individuelle tilpasninger ut fra alder og funksjonsnivå, er det nødvendig med en omfattende pedagogisk tilrettelegging av bøker og materiell. Dette krever høy synsfaglig kompetanse og et nært samarbeid mellom teknisk og pedagogisk personale.

Tambartuns forslag

Tambartun foreslår følgende tiltak og organisering med sikte på forbedring av dagens tilbud på opplæringsfeltet for synshemmede.

I. Utvikling av læreplan/retningslinjer for opplæring i samsvar med §§2.14 og 3.10 i Opplæringsloven

Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet bør sørge for at det blir utviklet dokumenter som gir føringer for innholdet i den opplæringen blinde og sterkt svaksynte elever fikk rett til fra høsten 2000.

II. Tiltak for å utdanne fagpersoner til arbeid på det synspedagogiske området.

Kunnskapsdepartementet bør gjennom for eksempel dugnaden GNIST sørge for styrking av lærerutdanningen på det spesialpedagogiske feltet. Utdanning av personell som arbeider ute i kommunene er nødvendig dersom kommunen skal kunne ivareta sitt ansvar for synshemmede.

Departementet bør sikre det etablerte samarbeidet mellom universitetene (UiO og NTNU) og synssentrene for å bidra til utdanning av fagpersoner og forskning/utviklingsarbeid på fagområdene.

III. Foreldreopplæring

Tambartun og Huseby bør få i oppdrag/rammevilkår for å organisere foreldreopplæring for foresatte til elever som har rettigheter etter Opplæringslovens §§ 2.14 og 3.10

IV. Organisering av synspedagogiske tjenester i Norge

A. Kort om bakgrunn/forutsetninger

En framtidig organisering av Statped på synsområdet må sikre at kommunene får støtte til alle synshemmede med rettigheter etter Opplæringsloven. Organiseringen må ta hensyn til at kvalitet på tjenester forutsetter høy kompetanse.

Vi opererer med både *høy-* og *lavfrekvente* grupperinger av synshemmede. Utfordringene vedrørende de lavfrekvente og kjernekompetanseområder er tidligere omtalt i høringsuttalelsen, og det vises til dette. Høyfrekvente grupper finner en spesielt

blant personer med synstap etter hjerneslag og blant eldre. For sistnevnte er det sykdom i øynene som gjør at svært mange over 70 år blir funksjonelle analfabeter hvis ikke adekvate tiltak settes inn. Med de rette hjelpemidler og den rette opplæring kan de fleste gjenvinne leseevne og få nødvendig hjelp til et selvstendig liv. Opplæring og rehabilitering krever et nært samarbeid mellom kommunalt opplæringsansvarlige, Statped, helse- og trygdevesen (NAV Hjelpemiddelsentral).

For å imøtekomme behovet for tjenester på kommunalt nivå til *høyfrekvente* grupper må synssentrene tilby *lokal* kompetansebygging. Det vil være urimelig å tro at statlige sentre, det være seg regionale eller landsdekkende tjenesteytere, kan stå for *individuell* oppfølging av flere tusen eldre personer med synshemning. Gjennom kompetansebygging, eksempelvis fagkurs der kommunene deltar med aktuelle fagpersoner, kombinert med praksis mot enkeltbrukere under veiledning av personale fra Statped Syn og NAV Hjelpemiddelsentral, kan vi på sikt få en helt annen registrering og pedagogisk tjeneste mot de mange synshemmede i eksempelvis institusjoner, alders- og sykehjem, mange med rettigheter etter opplæringsloven!

Ivaretagelsen av tjenester til *lavfrekvente* grupper av synshemmede krever i mye større grad individuell oppfølging og veiledning fra Statped Syn direkte. Det vises i den forbindelse til vedlegg 2.

Vi mener at dagens arbeidsmodell med to store sentre (Tambartun og Huseby) med landsdekkende ansvarsoppgaver, må opprettholdes som selvstendige virksomheter, uavhengig av opprettelsen av eventuelle regionsentre for andre fagmiljø. *Hvis det likevel er nødvendig med en organisatorisk samling til større enheter, finner vi det mye mer tjenlig med en organisatorisk løsning mellom Tambartun og Huseby, enn med en forankring til eventuelt opprettet regionsenter.* På det viset sikrer en i hvert fall at det sårbare kompetansemiljøet ikke forringes. De to sentrene har i dag kompletterende kompetanse på en rekke delfagområder, og en felles planlegging i videreutviklingen av sentrene vil kunne sikre den nasjonale kompetansen.

Vi foreslår videre at Husebys/Tambartuns tjenester ute i fylkene videreføres med dagens fylkessynspedagogordning. Denne tjenesten fungerer som sentrenes forlengede arm ute i lokalmiljøene. Allerede i dag har vi ordninger der Tambartun leier plass for sine

fylkesledd ved andre Statped-sentre. Dette er en ordning som kan fortsette der det ligger til rette for det.

B. Tambartun kompetansesenter foreslår følgende tiltak og organisering med sikte på forbedring av opplæringstilbudet for synshemmede elever i senterets primærregion fra Hordaland til Finnmark.

Som det framkommer av overskriften, vil vi her primært uttale oss om Tambartun og Tambartuns primærregion i arbeidsdelingen med Huseby kompetansesenter.

1. Tambartun opprettholdes som egen virksomhet lagt administrativt under Utdanningsdirektoratet (team Statped).
2. Statped Nord får, som regionsenter, følgende oppgaveportefølje på det synspedagogiske området:
 - Statped Nord mottar alle søknader om tjenester i regionen og gjør en vurdering av om saken skal behandles ved regionsenteret eller om den skal videresendes til Huseby/Tambartun
 - Spesialisert, tiltaksrettet synspedagogisk utredning av svaksynte barn, unge og voksne
 - Regional kursvirksomhet for samarbeidspartnere innen kommune og helsesektor, i særdeleshett rettet mot de høyfrekvente grupper av synshemmede
 - Samarbeid med synssentrene om prosjekter og annet fou-arbeid på fagområdet
 - Kursvirksomhet for svaksynte elever
3. Den synspedagogiske tjenesten i Hordaland er i dag finansiert med dekning av to stillinger fra Tambartun, mens de resterende sju stillingene er finansiert av et spleiselag mellom kommunene i fylket. Ordningen har gjort at synspedagogmiljøet i Hordaland er sterkt og kan utføre regionale oppgavene tilsvarende de som er skissert for Statped Nord. Hvis det er aktuelt for Statped Vest å etablere synspedagogiske tjenester derfra, kan Tambartuns to stillinger i Hordaland, og ene stilling i Sogn &

Fjordane, overdras regionsenteret. I så fall vil vi sterkt tilrå at de kommunale stillingene følger organisatorisk med inn i Statped Vest slik at det samlede fagmiljøet kan få en sjanse til videre utvikling.

4. Synssentrene Tambartun og Huseby får følgende oppgaveportefølje:

Synssentrene skal ivareta det samme ansvaret som Statped Nord og Synspedagogtjenesten i Hordaland er tillagt, for den øvrige delen av landet. I tillegg skal sentrene ha ansvaret for nasjonale tjenester og den nasjonale kompetansen. Synssentrene skal ha ansvar for å ivareta denne kompetansen i samarbeid med de øvrige tjenesteyterne på det synspedagogiske feltet og med UH-sektoren.

For å ivareta det faglige arbeidet kreves et personale som dekker de kompetanseområdene som er beskrevet i de to vedleggene til denne høringsuttalelsen, og en utstyrspark som er oppdatert i forhold til en rivende teknologisk utvikling. I dag har Tambartun etablert samarbeidsavtaler med NAV Hjelpemiddelsentral slik at en har på lån de hjelpemidler som til enhver tid er nødvendig. Senteret har gode fasiliteter, med egnede lokaler for utredning, kursvirksomhet og læremiddelarbeid. Tambartun har i tillegg utviklet et Syns- og lyslaboratorium som er uunnværlig i forhold til utredning av svaksynte/sterkt svaksynte elever, med eller uten sammensatte vansker.

Her kan avslutningsvis også bemerkes at en eventuell flytting av Tambartun med nødvendige fasiliteter vil medføre vesentlig økning av husleie. De økonomiske konsekvensene av eventuelle samlokaliseringer som utvalget beskriver, kan neppe være basert på grundige analyser.

Tambartun kompetansesenter, 26.11.09

Øystein Forsbak
direktør

VEDLEGG 1. KRAV TIL ET KOMPETANSEMILJØ PÅ DET SYNSFAGLIGE OMRÅDET

(Dokument utarbeidet ved møte i Samarbeidsforum for Tambartun og Huseby 28.10.09)

- Det må beherske pedagogiske synsfunksjonsutredninger og andre synspedagogiske utredninger for alle synshemmede uavhengig av alder eller funksjonsnivå.
- Det må ha systemkompetanse på hele skoleverket samt for samarbeidspartnere.
- Det må ha veilederkompetanse og kompetanse på veiledning/tiltak i lokalmiljø på grunnlag av utredningene, og være i jevnlig interaksjon med brukere i opplæringssituasjonen.
- Det må beherske hjelpe- og læremidler, og ha kompetanse på å tilrette læremidler for synshemmede på alle trinn i opplæringen.
- Det må ha kompetanse på undervisning i alle skolefag på alle alderstrinn og beherske kjernekompetanser innen det synsfaglige området.
- I kompetansemiljøet må det inngå synsfaglig kompetanse innen bl.a. spesialpedagogikk, psykologi, fysioterapi, optikk og øyemedisin.
- Miljøet må til enhver tid ha fagpersoner som er faglig oppdaterte, som kan være både veileder og veileders veileder, og som kan arbeide i krysningen mellom praksisfeltet, forskning og formell utdanning i samarbeid med universitetene.

VEDLEGG 2: LANDSDEKKENDE SYNSFAGLIGE OMRÅDER

Dette vedlegget beskriver synsfaglige kompetanseområder som per i dag er ivaretatt av Tambartun og Huseby. Følgende liste beskriver kompetanseområder med tilhørende fagområder. Vi understreker at man på de fleste fagområdene har få representanter med spisskompetanse på aktuelt område i Norge.

1. Sensomotorisk utvikling – blinde og sterkt synshemmede, med eller uten tilleggsvansker

- a. Tidlig samspill og kommunikasjon
- b. Motorisk utvikling og kompenserende stimulering

2. Motorisk og fysisk utvikling – blinde og sterkt synshemmede, med eller uten tilleggsvansker

- a. Fysisk aktivitet og helse
- b. Idrett for synshemmede
- c. Kompenserende motorisk trening for blindfødte barn

3. Skrivning og lesing – blinde, med eller uten tilleggsvansker

- a. Lesing og skriveopplæring i punktskrift; kort- og fullskrift
- b. Bruk av lyd i lesing
- c. Forberedende punktopplæring i barnehage/førskole
- d. Fagområdene musikk (noter), fysikk, matematikk, naturfag osv.
- e. Bruk av taktile illustrasjoner i undervisningen
- f. Bruk av taktile kart
- g. Bruk av tekniske hjelpemidler i lesing og skriving

4. Skrivning og lesing – svaksynte, med eller uten tilleggsvansker

- a. Lesing og skriveopplæring - sortskrift
- b. Bruk av lyd i lesing
- c. Bruk av tilrettelagte kart (orienteringskart og geografiske kart)
- d. Bruk av optiske hjelpemidler i lesing
- e. Bruk av datatekniske hjelpemidler i lesing og skriving
- f. Forberedende lese- og skriveopplæring - barnehage/førskole
- g. Tilrettelegging av forskjellige fag for svaksynte

5. Kartforståelse, kartmetodikk og kartproduksjon – blinde, med eller uten tilleggsvansker

- a. Metoder for å skape kartforståelse for orienteringskart og geografiske kart for individer som bruker som leser taktile kart
- b. Tilrettelegging av kart slik at de blir lesbare for individer som bruker taktile kart

6. Matematikkforståelse - blinde og sterkt synshemmede, med eller uten tilleggsvansker

- a. Metoder for å utvikle forståelse av begreper som mengde og størrelse
- b. Bruk av grafer, geometriske illustrasjoner osv.
- c. Bruk av abakus, talende kalkulator og andre tekniske hjelpemidler i matematikken
- d. Bruk av dataverktøy i matematikk
- e. Bruk av matematikk i hverdagen

7. Lese- og skriveopplæring for multilesere, med eller uten tilleggsvansker

- a. Punktskriftopplæring i kombinasjon med sortskriftopplæringen
- b. Bruk av lyd i lesing
- c. Bruk av sortskrift og punktskrift i kombinasjon med lyd i lese- og skriveopplæringen
- d. Forberedende lese- og skriveopplæring for multilesere i barnehage/førskole
- e. Tilrettelegging av forskjellige fag for multilesere

8. Kompetanseområdene praktisk - estetiske fag for synshemmede

- a. Kroppsøving
- b. Musikk
- c. Kunst og håndverk
- d. Mat og helse

9. Læring for individer med diagnosen NCL og andre progredierende lidelser

- a. Forebyggende og sykdomskompenserende læring for ovennevnte individer
- b. Individuell plan ved progredierende lidelser
- c. Individuell opplæringsplan for individer som mister ferdigheter
- d. Opplæringsmål knyttet til læring, stimulering, mestring og deltagelse
- e. Kommunikasjon for individer som mister språket
- f. Sykdomskompenserende fysisk aktivitet og motorisk stimulering
- g. Sarepta (dataprogram utviklet for aktuelle målgrupper)
- h. Individuelt tilpassede læremidler

10. Syn og autisme

(Over 50 % av populasjonen blindfødte barn har autismespekterlidelser). Krever nært samarbeid med spesialisthelsetjenesten

11. Spesialisert synsfunksjonell utredning

Krever tverrfaglige miljøer bestående av synspedagog, psykolog, optiker og øyelege

12. Spesialisert, tiltaksrettet synspedagogisk utredning av sterkt svaksynte og blinde, barn, unge og voksne

13. Kompetanseområdene innenfor opplæring i IKT for synshemmede

Teknisk og pedagogisk opplæring i bruk av leselist, skjermtolkeprogram, talesyntese, forstøringsprogram, kommunikasjonsprogram og lignende, læringsplattformer og internett

14. Opplæring i bruk av optiske, tekniske og elektronoptiske hjelpemidler for synshemmede

15. Mobilitet for blinde, med eller uten tilleggsvansker

- a. Ruteopplæring
- b. Forflytnings- og ledsagerteknikker
- c. Orientering
- d. Fysisk tilpasning av miljø for blinde, herunder universal utforming
- e. Stimulering av egen forflytning når synsinntrykk ikke kan motivere til forflytning
- f. Forflytningshjelpemidler

16. Mobilitet for svaksynte, med eller uten tilleggsvansker

- a. Ruteopplæring
- b. Forflytnings- og ledsagingsteknikker
- c. Orientering
- d. Fysisk tilpasning av miljø for svaksynte, herunder universal utforming for svaksynte
- e. Kikkertbruk i forflytning for svaksynte

17. ADL – blinde og sterkt synshemmede, med eller uten tilleggsvansker

- a. ADL for blinde
- b. Tekniske hjelpemidler for blinde
- c. ADL for svaksynte
- d. Tekniske hjelpemidler for svaksynte
- e. Metoder for aktivitetsbasert intervensjon

18. Læremiddelproduksjon for synshemmede

Krever et nettverksmiljø bestående av tekstoperatører, pedagoger, dataingeniører, korrekturlesere spesialiserte innenfor syn.

- a. Lærebøker i punktskrift (papir og elektronisk)
- b. Lærebøker på lyd
- c. Lærebøker i storskrift
- d. Leker og stimuleringsmateriell
- e. Individuelt tilpassede læremidler
- f. Konvertering av visuell informasjon, som bilder, til taktil informasjon